

- Jacobeit, W.: Schafhaltung und Schafer in Zentraleuropa bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts. Berlin 1961.
- Rudolph, W.: Handbuch der volkstümlichen Boote im östlichen Niederdeutschland. Berlin 1966.
- Weinhold, R.: Topferhandwerk in der Oberlausitz. Beiträge zur Geschichte der Oberlausitzer Topferhandwerks. Berlin 1958.
4. Jacobeit, W.: Bauerliche Arbeit und Wirtschaft. Ein Beitrag zur Wissenschaftsgeschichte der deutschen Volkskunde. Berlin 1965.
5. glej tudi:
Nedo, P.: „Volkskunst“ gestern und heute. Eine begriffliche Erörterung. v: Tradition und Gegenwart. Festschrift zum 150 jährigen Bestehen des Musikverlages Friedrich Hofmeister. Leipzig 1957.
- Nedo, P.: Grundriß der sorbischen Volksdichtung. Bautzen 1966.
- Langematz, R. & Nedo, P.: Sorbische Volkskunst. Bautzen 1968.
6. glej tudi: Hoffmann-Ostwald, D. & Hoffmann, L.: Deutsches Arbeitertheater 1918–1933. Eine Dokumentation. Berlin 1961. prim. z drugo razširjeno izdajo Berlin 1972.
7. prim. tudi: Nedo, P.: Forschungsarbeit im Dienste der Weiterentwicklung unseres Volkskulturschaffens. v: Volkskunst 7/1952.
- isti: Der erste Plan der Forschungsarbeit. v: Volkskunst 4/1953 Jacobeit, W. & Nedo, P. (izd.): Probleme und Methoden volkskundlicher Gegenwartsforschung. Berlin 1969.
8. prim.: Jacobeit, W. & Mohrmann, U.: Zum Gegenstand und zur Aufgabenstellung der Volkskunde in der DDR. v: Letopis, Festschrift für Paul Nedo. Reihe C – Nr. 11/12. Bautzen 1968/69.
9. Jacobeit, W. & Mohrmann, U. (izd.): Kultur und Lebensweise des Proletariats. Berlin 1973.
10. Jacobeit, W. & Nedo, P. (izd.): Probleme und Methoden volkskundlicher Gegenwartsforschung. Berlin 1969.
11. Rach, H.-J. & Weißel, B. (izd.): Landwirtschaft und Kapitalismus. Zur Entwicklung der ökonomischen und sozialen Verhältnisse in der Magdeburger Börde vom Ausgang des 18. Jh. bis zum Ende des ersten Weltkrieges. 1. u. 2. Halbband. Berlin 1978 u. 1979.
- isti: Bauer und Landarbeiter im Kapitalismus in der Magdeburger Börde. Zur Geschichte des dörflichen Alltags vom Ausgang des 18. Jahrhunderts bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts. Berlin 1982.
12. (B. Weißel, H. Strobach, W. Jacobeit): Zur Geschichte der Kultur und Lebensweise der werktätigen Klassen und Schichten des deutschen Volkes vom 11. Jh. bis 1945. – Ein Abriss. v: Wissenschaftliche Mitteilungen der Deutschen Historiker-Gesellschaft. I–III. Berlin 1972.
13. za folkloristiko in raziskovanje ljudske umetnosti
Bachmann, M.: Das Waldkirchner Spielzeug-Musterbuch. Leipzig 1978.
- Mohrmann, U.: Engagierte Freizeitkunst. Werdegang und Entwicklungsprobleme des bildnerischen Volksschaffens in der DDR. Berlin 1982 (v tisku).
- Neumann, S.: Macklenburgische Volksmärchen. Berlin 1971.
- Peesch, R.: Volkskunst. Umwelt im Spiegel populärer Bildnerie des 19. Jahrhunderts. Berlin 1978.
- Strobach, H.: Deutsches Volkslied in Geschichte und Gegenwart. Berlin 1980.
- isti (izd.): Geschichte der deutschen Volksdichtung. Berlin 1981.
- Woeller, W.: Volkssagen zwischen Hiddsee und Wartburg. Berlin 1979.
- za preučevanje delavstva:**
Plaut, H.: Landarbeiterleben im 19. Jahrhundert. Berlin 1979.
- Rach, H.-J.: Bauernhaus, Landarbeiterkaten und Schütterkaserne. Zur Geschichte von Bauen und Wohnen der Ländlichen Agrarproduzenten in der Magdeburger Börde des 19. Jahrhunderts. Berlin 1974.
- Schöne, B.: Kultur und Lebensweise Lausitzer Bandweber. Berlin 1977.
- Weinhold, R. (izd.): Volksleben zwischen Zunft und Fabrik. Studien zu Kultur und Lebensweise werktätiger Klassen und Schichten während des Übergangs vom Feudalismus zum Kapitalismus. Berlin 1982.
- glej tudi:
Bentzen, U.: Bauernarbeit im Feudalismus. Berlin 1980.
- Rudolph, W.: Segelboote der deutschen Ostseeküste. Berlin 1969.
- Weinhold, R.: Winzerarbeit an der Elbe, Saale und Unstrut. Eine historisch-ethnographische Untersuchung der Produktivkräfte des Weinbaus auf dem Gebiet der DDR. Berlin 1973.
14. prim. **diskusija o razmerju med kulturno zgodovino in etnologijo:**
Engelberg, E.: Zu fragen der Volkskunde und Kulturgeschichte. v: Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, Heft 8. Berlin 1973.
- Mohrmann, U.: Volkskunde und Kulturgeschichte. v: Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, Heft 7. Berlin 1974.
- Schuppan, P.: Bemerkungen zum Gegenstand einer marxistischen Kulturgeschichte. v: ZfG: 12. Berlin 1974.
15. Kultur und Lebensweise. Arbeitsmaterial des Zentralen Fachausschusses Kulturgeschichte/Volkskunde in der Gesellschaft für Heimatgeschichte im Kulturbund der DDR. (izd. Zentralvorstand der Gesellschaft ...) Berlin 1977 – 1980 ff.
16. glej tudi: Geschichte der Sorben. 4 Bde. Bautzen 1977–1979.
- Groß-Partwitz. Wandlungen eines Lausitzer Heidedorfes. Bautzen 1976.
- Musiat, S.: Zur Lebensweise des landwirtschaftlichen Gesindes in der Oberlausitz. Bautzen 1964.
17. prim. Muhlberg, D.: Kulturtheoretische Anmerkungen zum Bedürfnis nach Kulturgeschichtsschreibung. v: Weimarer Beiträge, H. 3. Berlin u. Weimar 1975.
- Weißel, B.: Über die Bedeutung der Kategorie „Lebensweise“ für volkskundliche Forschungen. v: Jahrbuch für Volkskunde und Kulturgeschichte, 19. Bd. Berlin 1977.
18. Kuczynski, J.: Geschichte des Alltags des deutschen Volkes. Studien 1 – 5. Berlin 1980 – 1982.
19. Kuczynski, J.: nav. delo, Bd. 1. Berlin 1980. str. 282.
- besedilo prevedla in pripravila za objavo
INGRID SLAVEC

ETNOLOGIJA IN ŠOLA

Učenci o ljudski ustvarjalnosti

V 1. letniku srednjega usmerjenega izobraževanja se učenci pri pouku slovenščine srečajo z ljudsko pesmijo (predvsem s pripovedno in nekaterimi najbolj znanimi ljubezenskimi pesmimi). To srečanje je skoraj edino in bežno srečanje s folkloristiko ali etnologijo na sploh. Nekateri slavisti posvečajo širšemu etnološkemu kontekstu več prostora, drugi manj. Rad bi predstavil nekaj misli učencev o ljudski pesmi, plesu, glasbi, materialni kulturi itd. kot odsevajo iz šolskih nalog na temo **Srečanje z ljudsko ustvarjalnostjo**. Razdelil sem jih v več poglavij: najprej gre za splošne misli o ljudski kulturi in ustvarjalnosti, nato za misli o ljudski pesmi, glasbi, plesu, likovni ustvarjalnosti, spomenikih ljudske kulture itd. Odlomke iz slovenskih šolskih nalog nekatere ljubljanskih srednješolcev objavljamo brez vsakega komentarja, ker se nam zdi, da so že same po sebi dovolj zgovorne in izražajo določeno vedenje srednješolcev o etnologiji, s tem pa tudi stanje stroke v šolah in v zavesti naših učencev.

Splošne misli o ljudski ustvarjalnosti

Vsak človek se srečuje z ljudsko ustvarjalnostjo že od rojstva, tako da sploh ne opazi, kdaj se je prvič res srečal.

Katarina,

Ljudsko ustvarjalnost imenujemo vsa dela, ki so jih ustvarili nadarjeni posamezniki v ljudstvu in niso bila zapisana, temveč so se širila po ustnem izročilu.

Katarina

Ljudska ustvarjalnost je bila že od nekdaj zelo cenjena. S pomočjo le-te so arheologi in etnologi raziskovali stare običaje različnih ljudstev. V starih časih so imeli narodi zelo bogato ustvarjalno domišljijo. Bili so polni idej. Raznih načinov izdelovanja predmetov ni manjkalo.

Duša

Naša, slovenska stara ljudska ustvarjalnost je bila še kar bogata in mi je tudi zelo všeč. (Rada bi imela doma zbirko starih stvari, ki bi bile lepo ohranjene in bi jih lahko tudi s pridom uporabljala.)

Duša

Tako velika in vendar preprosta je ljudska ustvarjalnost. Izvira iz ust in misli preprostega kmečkega človeka, ki živi zdravo in preprosto kmečko življenje.

Ivan

Ljudska ustvarjalnost ne obsega samo literarne zvrsti, temveč tudi folklorno in umetniško naivno zvrst.

Ivan

Ustno slovstvo

S to ustvarjalnostjo sem se najbolj srečala v 7. in 8. razredu osnovne šole. Saj se spominjam, kako smo morali vse znati, če si bil vprašan. Če pa nisi znal, te je naslednjič še enkrat vprašala. Rekla nam je, da nam bo to še prav prišlo v srednji šoli in vidim, da je res.

Katarina

Ljudske pesmi so nekdanj ljudje prepevali ob kresih in so imele namen obvarovati ljudi pred čarovnicami in zlimi duhovi.

Jasna

Vsak ve, da je balada provansalskega izvora. Pisana je v ljudskem duhu, pripovedujoča na poskočen način in z dramatičnim dialogom kakšen zanimiv dogodek.

Nuša

Z ljudsko ustvarjalnostjo sem se prvič srečal pri babici, ko mi je prepevala razne pesmice. Takrat sem ob pesmi zaspal, sedaj pa razmišljam o pesmi in hočem vse vedeti o njej.

Drugič sem se srečal z ljudsko ustvarjalnostjo v osnovni šoli. Seveda me je gorenjska ljudska pesem najbolj zanimala, saj sem z Gorenjskega doma, kjer ptičke pojo in rožce cveto.

Miloš

Že leta opazujem svoje stare starše. Skoraj ni dneva, da ne bi vsak po svoje bodisi žvižgala ali pela kakšno ljudsko pesem. Mama najraje poje kadar kuha in sploh, kadar se giblje po kuhinji. Imam občutek, kakor da se spodbuja s temi žalostnimi ali veselimi (odvisno, kakšne je volje) pesmimi.

Tudi oče ni nič slabši. Najraje se zadržuje pri svojem čebelnjaku s pipico v roki. Tudi on si pesmi raje žvižga kot poje, ker misli, da ima slab glas in misli, da bi se s tem osramotil, toda jaz ne mislim tako, ker sem ga že večkrat zalotil, ko je pel s svojim nizkim glasom.

Tomaž

Misel me je zanesla v gostilne. Tu notri se zbirajo le taki, ki radi popivajo in se prepirajo, se mi zdi. In kako grdo ravna z ljudsko pesmijo: najbrž se sploh ne zavedajo, da je to del naše bogate kulturne dediščine, ki jo je treba spoštovati. Dobro, ampak ti pijančki na žalost niso edini, ki ne ravnao pravilno z deli ljudskega ustvarjanja. Tu smo še mi mladi, ki se ljudski ustvarjalnosti dostikrat posmehujemo; pesmi ponižujemo in zdi se, da nas je sram, ko smo s starši na kakšni prireditvi, ki temelji prav na osnovah ljudskega ustvarjanja... Pa tega nismo krivi mi, ampak leta, saj so nam še starši odveč.

Mateja

Tudi Prešeren je posegel v ljudsko umetnost, saj je ljudsko pesem Lepo Vido prepesnil, čeprav nekateri

trdijo, da naj ostanejo ljudske stvaritve takšne kot so. Toda Prešeren ni trpel preprostega človeka, oziroma, želel je biti zgled ljudem, kako naj pišejo.

Dragica

Ljudska ustvarjalnost danes zamira. Ljudje nimajo več časa za pripovedovanje. Babice pa se še vedno rade s toplino spominjajo tistih mrzlih zimskih večerov, ko so si v topli izbi ob krušni peči pripovedovali zgodbe iz roda v rod. Tudi Andrej je istih misli, ko pravi: "... vse manj je dobrih gostiln".

Ljuba

Kurent je bil le en junak iz ljudskih zgodb. Namen takšnih zgodb je bil, da bi razveseljevale leta tlačeno ljudstvo.

Jasna

Bilo je lansko leto, ko nam je razredničarka naznanila novico: „Jutri odpade pouk. Prišli boste v kulturni dom in poslušali koncert ljudskih pesmi.“ Veselili smo se prav zaradi tega, ker nam ne bo treba v šolo, tega se še dobro spominjam... Ob koncu koncerta pa sem začutila, da se mi, ki živimo v svobodni domovini, vse premalo zavedamo kakšno vrednost imajo te domače ljudske pesmi. Vse premalo jih cenimo. Mislim, da so v ta namen največ storili naši zbiralci in zapisovalci ljudskih pesmi. Koncert je, vsaj pri meni, obrodil bogate sadove.

Ana

Ples

Učili smo se folkorne plese. Vaje so bile na začetku zelo težke in smejali smo se, kakor da je folklor nekaj povsem kmečkega in da to ni za nas, mestne otroke. Toda večkrat ko smo vadili, bolj nam je bilo všeč. Od takrat naprej sem res dobila zanimanje za ljudske umetnosti. Začela me je zanimati folkora, nato razni izdelki, ki so že zelo stari in še mnogo drugih stvari.

Nataša

Običaji

Z ljudsko ustvarjalnostjo sem se prvič srečala v Velenju, nekaj dni pred pustovanjem. Po mestu se je vil sprevod z lutko, podobno človeku, na čelu. Lutka je predstavljala Kurenta.

Jasna

Noša

Iz različnih kosov blaga in drugih materialov je kmečki človek ustvaril prelepo oblačilo za ljudske običaje.

Ivan

Vem, da bi me zelo težko pripravili, da bi nastopala v narodni noši in mislim, da bi bilo prav tako z drugimi.

Mateja

Druga stvar, ki se nam je ohranila, pa so narodne noše, ki pridejo na svetlo plan ob vrtnih veselicah ali krajevnem prazniku. Fantje in dekleta v narodnih nošah stojijo ob vhodu in vsakemu, ki pride, pripnejo nageljček.

Andrej

Likovna ustvarjalnost

Dragocena dediščina je tudi nadvse pomembno ljudsko ustvarjanje v likovni umetnosti. Spomnimo se predvsem panjskih končnic. Zelo znani so motivi s panjskih končnic, ko hudič babi jezik brusi itd. S to zvrstjo

ljudske ustvarjalnosti se bomo še podrobneje spoznala, kajti na tej šoli je to glavna nit.

Nuša

Moje prvo srečanje z ljudsko ustvarjalnostjo je bilo zelo zanimivo. Bilo je v petem razredu, ko sem obiskal umetniško razstavo portretov in slik v Narodni galeriji. Najbolj sem se poglobil v karikature naših umetnikov. Iz karikaturne sem spoznal nekaj znamenitih slovenskih mož, ki so bili prav moško popačeni. Zapomnil sem si nekaj del karikaturista Božidarja Jakca.

Sandi

Materialna kultura, obrt, stavbarstvo, predmeti ljudske ustvarjalnosti

Zelo si želim imeti sobo, ki bi bila kar nametana z raznimi starinami od kitajskih, natančno poslikanih vaz, pa tja do stare bosanske preproge in indijske pipe.

Duša

Ohranili so se različni običaji, navade, obrt in orodja. Značilni so likalniki na paro in pisane rezljane skrinje. Ohranili so se tudi spomeniki. To so bili prvi spomeniki, ki so bili pisani v latinskem jeziku.

Vasiljka

Pri nas se je ohranilo klekljarstvo. Imamo nekaj ženic, ki še vedno vztrajajo in klekljajo, kadar imajo kaj prostega časa.

Andrej

Poglej kmečke hiše! Kako veličastno stojijo, ponosne so na svojo preteklost. In ljudje, ki stopajo iz njih, so veseli in razigrani. Danes imajo gotovo kakšno veselico, ko so vsi tako praznično oblečeni. Tudi pesem se širi iz njihovih ust. Poznam jo, saj smo jo v šoli peli. To je tista ljudska pesem, ki nam ni bila preveč všeč. Zdaj pa, ko jo slišim iz pravih grl, se mi zdi nenavadno domača in lepa. Poglej tudi plešejo na njo. Nikoli nisem imela pravega odnosa do folklorne, vendar se mi zdi, da ko gledam te preproste kmečke ljudi, začnem tudi misliti tako kot oni.

Marica

Upam, da se bodo tisti, ki Jurčičevega rojstnega kraja še niso videli, enkrat odpravili na ogled. Ta hiša mi je najbolj pomagala, da sem dobila boljšo predstavbo o takratnem življenju. Pomaga nam razumeti tisti čas. Zato moramo bolj čuvati vse vire, ki jih je preteklost pustila v spomin bodočim rodovom.

Mateja

Neevropska kultura

Najbolj od vseh načinov ljudske ustvarjalnosti so mi všeč izdelki iz Egipta, Mezopotamije, Indije, Afrike, Kitajske — se pravi, bolj iz vzhoda.

Duša

V našem kraju prirejajo vsako leto poletne kulturne prireditve. To leto so prišli iz Peruja in Bolivije. Skupina Peru Folclorico prihaja iz Peruja. Peli so pesmi Peruja, prikazovali folklorne plese, od tistih prvih do danes.

Poleg perujske in bolivijske skupine pa nas obiskujejo tudi skupine iz drugih držav. Če pogledamo par let nazaj, opazimo v programu tudi magične skupine, kot so Kellners iz Page.

Srečko

Te misli so iz šolskih nalog le ene izmed ljubljanskih srednjih šol, zato bi bilo vsako posploševanje krivično.

Zapis noče biti anketa, ampak je le skupek najrazličnejših mnenj o ljudski ustvarjalnosti, kot jo pozna šolar na začetku svoje srednješolske poti. Nekateri šole, oz. učitelji v Ljubljani in po Sloveniji posvečajo etnologiji precej pozornosti, kolikor se da v sklopu predmeta, ki ga poučujejo. To se kaže tudi iz našega intervjuja s tremi pedagoškimi delavci, ki ga objavljamo v tej številki.

Kljub vnemi nekaterih učiteljev lahko trdimo, da je splošna raven etnološkega znanja pod povprečjem, da so predstave o etnologiji dokaj meglene, kar je razumljivo, saj se je šele v zadnjih letih prebilo uradno spoznanje, naj učenec (sicer izven rednega pouka) dobi nekaj osnov o etnologiji.

Bodoči študenti etnologije o svoji vlogi v etnološkem strokovnem delu

Povprečnost etnološkega neznanja presegajo samo učenci tistih šol, kjer so jim profesorji (etnologi in ljubitelji) dali vsaj splošno predstavbo o etnologiji, ali pa posamezniki, ki so se za etnologijo posebej zanimali in so jo po končanem šolanju izbrali tudi za svoj življenjski poklic. Pa še tu so velika nihanja. Zanimivi so zato pogledi maturantov, ki so se odločili za študij etnologije. PZE za etnologijo je hotelo z nalogo o mestu etnologa spoznati kandidate, ki se vpisujejo na oddelek. Iz lanskoletnih razmišljanj bodočih etnologov so tudi naslednje misli.

Iz nalog se vidi, da bodoči študentje zelo dobro čutijo predvsem vrzeli v etnološkem delu (kaj ni raziskano, kaj je manj, kaj bi bilo še potrebno) in te vrzeli si jemljejo kot obvezo za svoje bodoče delo, podkrepljeno z mladostno verno in zagnanostjo.

Toliko stvari je, ki še niso ali so le na pol raziskane, zato mislim, da bom vsestransko zaposlena.

Lejla

Ker pač v današnji etnologiji še kopica problemov (v metodiki, v izbiri predmetov raziskovanja, v nezainteresiranosti študentov in znanstvenikov za določene raziskave, v odnosu vas — mesto), si svoje mesto v strokovnem delu nadebudni študent lahko predstavlja za zdaj le v študiju. Vida ga na bolj ali manj akademski način.

Miha

Nekateri bodoči etnologi vidimo svoje mesto kot strokovnjaki, ki bi se z znanjem in voljo upirali neizrazni „kulturni industriji“, saj ta industrija preprečuje oblikovanje samostojnih in odločujočih individuov.

Milena

Za študij etnologije sem se odločila zaradi zanimanja za človeka... Zanimajo me ljudje v svojem okolju, njihov način življenja in njihova kultura... Ljudje, ki se rojevajo, živijo in umirajo na različnih celinah vsi enako in vendar vsak na svoj način.

Stojana

Zdi se mi, da tako majhen narod kot smo Slovenci, mora imeti dobro razvito etnološko dejavnost, saj mu le-ta ohranja in raziskuje njegovo materialno in duhovno kulturno dediščino... Ta dediščina nam omogoča, da se zavedamo svojih korenin, spoznavamo življenje svojih prednikov, na katerih izkušnjah smo zgradili našo sedanjo družbo in življenje.

Stojana

Po mojem mnenju etnologija ni in ne more biti samo veda, ki se ukvarja z ostanki iz pradednine, temveč mora

raziskovati nastajanje novih plasti, njihovega odnosa do življenja... Tu so ljudje, njihove navade, običaji, govorica, noša, njihov način življenja in izvor, ki so premalo raziskani... Čas neusmiljeno teče.

Borut

Občutek imam, da ne spoštujemo dovolj tega, kar so naredili naši predniki. Predvsem s področja arhitekture. Želim si, da bi v bodočem poklicu tudi sama kaj doprinesla k boljšanju odnosov.

Nadja

Nesmiselno bi bilo delo etnologov ločevati na dva dela: eni bi gradivo zbirali, drugi pa razčlenjevali... Pomembno za etnologa je, da se vživi v družbo, ki jo raziskuje, dobro mora poznati njeno kulturo. Če odkrije neke značilnosti ni zadosti, da samo ugotovi določene stvari, ampak kolikor se te stvari dejansko zgodijo.

Melita

Splošno znana laična misel je bila (in je deloma še) da etnološko delo (če se malce obregnem ob naslov) sploh ni „strokovno“ (v smislu neke angažiranosti študija in dela). Povprečen človek s ceste misli (to povzamem iz lastnih zasliševalnih izkušenj), da je etnološko delo še vedno romantično in zgolj slučajnostno, če ta človek sploh ve kaj je etnologija. Te misli so ljudje večinoma pobrali s televizije.

Miha

V drugih državah so etnologi že začeli poudarjati, da je razvijajoče delavstvo prav tako zanimivo z etnološkega vidika, kot katerikoli drugi sloj. To tezo so sprejeli tudi slovenski etnologi... Posamezniki se lahko specializirajo za preučevanje tradicionalnega ali pa modernega mestnega življenja.

Tatjana

Zdi se mi, da danes Litija ni deležna velikega zanimanja s strani etnologov. (Mesto je zanimivo, saj se tu stapljajo elementi kmečkega in mestnega življenja). Vesela bi bila, če bi jaz kdaj „nasledila“ začetnika slovenske etnologije Janeza V. Valvazorja, ki je živel in delal na gradu Bogenšperk.

Tesa

Murska Sobota je mlado mesto, ki pa je iz etnološkega pogleda premalo raziskano. Še so stvari, ki bi se morale veliko bolj obdelati in naloga vseh nas je, da se tudi uresniči.

Borut

Etnologija je znanost, ki terja veliko terenskega dela. Stvari se ne morejo preučevati v zaprtem kabinetu. Moraš med ljudi. Tako aktivno terensko delo, ki je fizično in psihično včasih zelo naporno, me tako veseli, da ga ne bi zamenjala za sedenje v muzeju, kjer bi razlagala poreklo neke stvari naključnim obiskovalcem.

Ksenja

Za vedno bi se želela zaposliti v muzeju. Tam najdem svoj notranji mir. Je izredno malo obiskovalcev in človek se lahko spočije od hitrega tempa življenja... Moje geslo je, da mora človek uživati vsak trenutek življenja. S tem hočem povedati, da bom uživala med štiriletnim študijem (v etnologiji me vse veseli in zanima) in da me služba v bistvu niti tako ne skrbi.

Božena

„Gnil boš v provincialnem muzeju!“ Res se sliši ta „preroški“ stavek dobrih prijateljev grozno, vendar mislim, da si z določeno pridnostjo in iznajdljivostjo delo

lahko olepšaš in si tudi v določenih mejah lahko — solist. Tak čisto povprečen solist, saj je za prave virtuoze — zlasti v etnologiji — malo prostora. S tremi osrednjimi ljubljanskimi ustanovami in nekaj pokrajinskimi muzeji, je stvar že dokaj izpolnjena. Razen če se ne odprejo mesta v turizmu (kmečkem in vrhunskem). Poleg tega pa bi bilo potrebno pri delu pomagati arhitektom, tekstilcem, novinarjem itd. in pri tem čim bolj drago prodajati svojo etnologijo, to je — ne se spustiti na nivo cenene „pomožnosti“... S pomočjo „vplivnih“ bi etnologija lahko dobila mesto v različnih povezavah, saj se sama včasih utaplja v svoji strokovnosti. Po svetu (tako na vzhodu kot na zahodu) so te možnosti že dobro izkoristili, pri tem pa etnologije niso prodali. Nasprotno, ponekod so si celo „podredili“ tudi tehnične vede in ustvarjajo „čuda božja“... Etnologija je zame najširša in edina „direktna“ veda o kulturi (lahko pa bi jo pustil v ogradi kulturnikov v ožjem pomenu besede). Zaradi prirojene skromnosti pa svoje mesto v strokovnem delu zaenkrat vidim le v delu samem.

Miha

Folklor in folkloristika, kot jo vidijo študentje etnologije

Zagrebska študentka etnologije in sociologije Maja Povrzanović nam je poslala anketna vprašanja o folklori, na katera bodo odgovarjali hrvaški študentje etnologije, muzikologije in folkloristike. Anketo so izpolnili tudi ljubljanski študentje etnologije. Anketa ni imela ambicij, da bi bila preizkus znanja ali provokacija, šlo je le za t. im. „letečo anketo“, na katero študentje odgovorijo kar v najkrajšem času. Cilj ankete je bil, da bi zvedeli, koliko študentje poznajo terminologijo in kako razmišljajo o folklori in folkloristiki.

Odgovarjalo je 13 študentov in študentk etnologije, od 1. do 3. letnika, od tega sta bila dva „samo“ etnologa, osem jih študira etnologijo kot glavni (A) predmet, trije pa imajo etnologijo pod B. Etnologi, katerim je prvi predmet etnologija, študirajo pod B sociologijo (5), zgodovino (2) in slovenski jezik (1). Ostalih trem, ki študirajo etnologijo pod B, pa je glavni predmet geografija (1), umetnostna zgodovina (1) in zgodovina (1). Na anketo je odgovarjalo pet študentov iz 1. letnika, pet iz drugega in trije iz tretjega letnika.

Rezultati: Anketa je imela poleg štirih splošnih vprašanj (študij, letnik...) še dvanajst vprašanj o folklori in folkloristiki. (Vprašanja predstavljam skupaj z odgovori.) Prvo vprašanje se je glasilo: **Kaj je folklor?**

— 7 študentov je odgovorilo, da je to panoga, ki preučuje ljudsko vedenje, znanje, obnašanje ali t. im. duhovno kulturo;

— 2 odgovora sta bila, da je folklor ostanek šeg in navad, ljudskih pesmi in plesov, ki so nastali v preteklosti in so se ohranili do danes;

— ostali štirje pa so o folklori menili tole: da je „duh ljudstva, ki se kaže skozi ustno slovstvo, pesmi in ples.“ Eden je menil, da je folklor „umetno vzdrževanje starih tradicij“, eden pa, da folklor „zlasti v zadnjem času dobiva nekatere nove dimenzije in bi jo bilo potrebno zopet ovrednotiti, oz. jo na novo vsaj približno označiti.“ Nekdo pa je namesto odgovora postavil kar vprašanje: „Ali veste vi? In ste prepričani, da je tako?“

Druge vprašanje je bilo — **Kaj je folkloristika?** Devet anketirancev je odgovorilo, da je to veda (nauk) o folklori, pri čemer je eden dodal, da je folkloristika lahko samostojna veda, drugi pa, da se ukvarja z delom ljudske kulture. Podoben je bil še odgovor, ki pravi, da je folkloristika „le del življenja, del etnologije.“ En odgovor se glasi, da „etnologijo zanima človek kot kulturno bitje,

folkloristiko pa kultura kot taka." Dva anketiranci se ne moreta odločiti za odgovor, saj eden pravi, da se o terminu „niti v SFRJ menda še niso zedinili. Jaz tudi ne," drugi pa, „da bi bilo vsako razlaganje terminov nestrokovno in subjektivno, ker v našem študiju nismo nikoli posebej poudarjali folklorističnih problemov in smo zato premalo strokovno podkovani."

Šest anketirancev je na vprašanje **V kakšnem odnosu sta folkloristika in etnologija**, odgovorilo, da je folkloristika del etnologije, dva pa sta menila da „mora etnolog poznati osnovne pojme iz folkloristike in obratno. Pristopi k obravnavanju pojmov pa so različni." Odnos folkloristika — etnologija je po enem odgovoru „odvisen od metodoloških opredelitev obeh panog," drugi pa spet meni, da sta disciplini „v odnosu, ki jima ga sami oblikujemo — kakor kdo." En odgovor pravi, da se relacije med obema humanističnima vedama vsekakor obstajajo." Nekdo je to relacijo opisal s slikovito primero, češ da sta folkloristika in etnologija „kot pes in mačka. Psi se lahko z malo truda močno kultivira (zdesira), mačka pa ohrani pridobljeni instinkt. Več pa ne." Eden na vprašanje ni odgovoril.

Od trinajstih anketirancev jih kar 10 ni odgovorilo na vprašanje, **Kaj je folklorizem. Termin naj bi tudi razložili.** Eden termina ne zna definirati, čeprav ga uporablja, eden meni, da pojem folklorizem pozna, a ga ne razloži, ker take pojme „ponavadi razlagajo tisti, ki si zadevo izmislijo." Eden od anketirancev ugotavlja, da se „termin največ uporablja za reklamne, turistične ponudbe."

Na vprašanje: **Ali folklorni pojavi živijo samo v vašem okolju**, jih je večina (7) odgovorila z NE. Eden teh odgovorov je bil izražen s skepsjo: „Ne, vendar večinoma." Dva sta odgovorila z da, eden še z dopolnilom, da folklorne pojave „ohranja mestno okolje samo s pomočjo folklornih skupin." Dva menita, da folklorni pojavi nastajajo na vasi, živijo pa tudi v mestni kulturi. Za nekoga je to vprašanje metodološke narave, „odvisno od predmetnega okvira folklore." Eden na vprašanje ni odgovoril.

Ali ustno slostvo obstaja tudi danes, je bilo šesto vprašanje. Kar 11 anketirancev je pritrdilno odgovorilo, nikalno pa nihče, le dva sta menila, „da ne v taki meri kot nekoč" ali pa le „med starimi ljudmi."

Iz področja etnomuzikologije je bilo vprašanje, **ali je razlika med pojmom folklorna in ljudska glasba.** En sam je odgovoril, da razlika je, štirje te razlike ne vidijo (je ne priznavajo), štirje na vprašanje niso odgovorili. Ostali pa menijo, da je 1. pojem ljudske glasbe širši, saj poleg vseh zvrsti glasbe, ki je nastajala in še nastaja danes, vsebuje tudi folklorno glasbo," ali 2. da razlika je, „če pojmujeemo ljudsko glasbo tako široko, kot lahko razumemo pojem — ljudski (= množični)." 3. dva menita, da je vse odvisno „od metodološke orientacije."

Študentje ne obiskujejo pogosto folklornih prireditev. Sedem jih je na vprašanje **Obiskuješ folklorne prireditve? Kolikokrat? Katere?** odgovorilo z NE, le trije jih obiskujejo, trije le poredkoma. Ena izmed študentk, ki je odgovorila z ne, pravi, da jih ne obiskuje zato, ker jih „v domačem kraju ni, vendar pa se bom v času študija potrudila, da to nadomestim."

Podobni odgovori so bili tudi na vprašanje **Ali redno spremljaš folklorne oddaje na radiu in TV? Katere?** Z NE je odgovorilo osem anketirancev, občasno te oddaje spremljata 2 študenta, trije pa so bolj ali manj stalni poslušalci. Ti največ poslušajo oddajo „Slovenska zemlja v pesmi in besedi" na radiu, na TV pa spremljajo „kakšne folklorne ples."

Zanimalo nas je tudi, kaj mislijo študentje o **predstavitvah folklorne v množičnih občilih.** Vendar potrebnih podatkov na to temo nismo dobili, ker kar 6 anketirancev na vprašanje ni odgovorilo. Mogoče pa je to tudi eden izmed odgovorov. Dva anketiranci sta menila, da so

radijske in TV oddaje in članki o folklori v časopisih dobri zato, „ker popularizirajo folkloro." Nekdo pristavlja, da bi bilo dobro „tudi v množičnih občilih najprej predstaviti pojem folkloro." Eden meni, da so vse širše predstavitve folklorne izumetničene, drugi, da so „prevečkrat novinarsko zavožene čveke." Dvema anketirancema pa se zdijo predstavitve koristne, če so primerno predstavljene, ker lahko „pospešujemo spoznavanje lastnega naroda in kulture."

Anketa je spraševala študente tudi o tem, **kako so zadovoljni z deležem folkloristike v svojem študiju.** Trije anketiranci na vprašanje niso odgovorili, eden ni mogel dati svojega mnenja, trije študentje so zadovoljni, šest pa ne, ker pogrešajo bodisi več teorije o folklori, ali pa menijo, da to sploh ni folklor, ampak le poskus obravnave folklorne. Večina, ki so odgovorili z ne, še pravi, da pri študiju „ne posvečajo folklori posebnega pomena" ali „da bi o folklori lahko govorili dosti več." Neki bruc meni, da je šele na začetku študija in bo to pomankljivost najbrž lahko nadomestil.

Tisti trije, ki so z zastopnostjo in obsegom folkloristike pri študiju zadovoljni, pa svoje mišljenje utemeljujejo s tem, češ „da sploh ni potrebno folklorne preveč preučevati," ali, da je dovolj „samo naša — etnološka interpretacija folkloristike." Ta je bil tako znanjaželen, da je še pristavil: „Enkrat bi se rad priključil vašemu (to je folklorističnemu op. pis.) terenskemu delu in videl kaj več!"

Zadnje anketno vprašanje se je glasilo: **Opiši mesto in vlogo folklorne (folkloristike) pri tvojem bodočem delu.** Trije študentje pravijo, da tega ne (z)morejo opisati, kar najbrž velja tudi za tistih šest študentov, ki na to vprašanje sploh niso odgovorili. Ostali štirje pa so takole odgovorili:

- „najprej in predvsem si moram izoblikovati pravi strokovni odnos do tega."
- „Folklor me zanima, vendar ne v tolikšni meri, da bi ji posvetila svoje delo. Lahko pa se zgodi, da bom delala v tej stroki, če se bom ukvarjala z arhitekturo in spomeniškim varstvom."
- „Ne vem, če bom sploh dobila delo, še manj pa vem, kaj bo tam delala folkloro."
- „Folkloristika bo le del mojega bodočega dela, ker je etnologija širši pojem kot folkloristika."

Vse misli o ljudski ustvarjalnosti, o mestu v etnološkem strokovnem delu in anketa o folklori in folkloristiki so lahko seveda le delček vedenja dijakov in študentov o etnološki problematiki. Zato tem mislim in anketi ne more slediti komentar rezultatov. Kljub temu pa so naštetih drobci lahko dragoceno gradivo vsem, ki želijo in hočejo oblikovati znanje in vedo še naprej. Lahko so vzpodbuda in opora pedagogom na srednjih šolah in univerzi pa tudi delavcem v vseh etnoloških ustanovah. K splošni izobrazbi nujno sodi vsaj delno poznavanje etnologije, ki pa jo oblikujejo in gradijo vsi etnologi, ne samo „prosvetarji." Graditi velja naprej.

MARKO TERSEGLAV